

naših popularnih pratik. Rešil je problem; ali srečno ali nesrečno, o tem naj sodijo naši obrazujoči umetniki in njim pripadajoči kritiki. Vsem seveda ne bo mogoče nikoli ustreči, najmanj še v naši tesnobni malehnosti. *Ja malenkosti, malenkosti - a tudi ta igrica*

Vrsta Literararnih pratik se je pričela. Malo prepozno je izšla prva, da bi se bila že za novo leto splošno razglasila in udomačila. Le kmalu v svet z drugo za prihodnje leto! Uredništvu pa si usojamo priporočiti, da se ravna zvesto po načelu, ki ga Pugljev Fekonja sicer ironično poudarja: Sleherni urednik mora biti preizkušen esteta! — Kot tak ne bo pazil samo na literarno vrednost prispevkov, ampak bo tudi skrbel, da jim ne bo v jezikovnem oziru ničesar očitati. Paziti bo treba, da se kljub različnosti sloga posameznih pisateljev doseže enotnost v jezikovnih oblikah. To pa ni stvar pisateljev, temveč uredništva. Literarna pratika naj nam bo tudi v tem oziru vzorno ogledalo našega leposlovnega jezika. Vemo, da so bile ob koncu lanskega leta razne tiskarske nepravilike, ki so ovirale tudi urednika pri njegovem poslu. Zato tem rajši priznamo uredniku našega almanaha trud in vestnost, s katero je raznolično gradivo zbiral, izbiral in čelil. Da bi se mu v prihodnje le še bolj posrečilo! „Literarna pratika“ naj bi postala naš „Musenalmanach“! Če bo nudila najboljše, kar nam prinese vsakoletna leposlovna žetev, je bo vsak težko pričakoval, si jo bo rad nabavil in jo pozneje varno hranil v svoji knjižnici. *ne umirati*

Še marsikatera misel bi se dala in smela povedati, a bodi jim konec! Pero iz roke! Vi pa, bralci blage volje, pratiko v roke!

Književna poročila

Dr. A. Bazala, A. Aškerc Izabrane pjesme. U Zagrebu 1913. Izdanje Matice Hrvatske. 8° XXXV + 204 str.

Pred poldrugim letom je umrl Aškerc in že imamo dve izdaji njegovih izbranih poezij: eno, domačo — dr. Prijateljovo Aškerčevo Čitanko — in sedaj drugo, izdajo Matice Hrvatske, ki jo je oskrbel dr. A. Bazala, profesor filozofije na zagrebškem vseučilišču. Prijatelj je odbral 50 najlepših Aškerčevih pesmi, večidel iz prve dobe Aškerčevega pesnikovanja, Bazala pa je izbral 93 pesmi. Da je oba prireditelja vodilo pri izbiranju estetsko načelo, nuditi najboljše, priča tudi to, da se nahaja 35 pesmi, predvsem balad in romanc, hkrati v obeh zbirkah. Tako imajo sedaj tudi Hrvatje izbor Aškerčevih poezij in po teh bodo lahko spoznavali glavo in srce našega pesnika.

Za uvod k tej zbirki je spisal dr. Bazala dokaj obširno študijo o Aškercu kot mislecu. Kdor bi iskal v tem na globokem poznavanju filozofskih načel temelječem eseju popolne in jasne slike pesnikovega življenja in svetovnega naziranja, bi se ne zadovoljil. Zakaj Bazalov namen je bil, kakor že v prvih stavkih svojih izvajanj omenja, le ta, da poudari najmarkantnejše črte miselnega sveta, kakor se razkriva v Aškerčevih poezijah. In s tega vidika je treba ocenjevati to vseskoz zanimivo študijo. Bazala projicira pesnikove nazore o umetnosti, poeziji, narodnem in socialnem življenju, o religiji na filozofsko ozadje, ki ga tvorijo predstavitelji raznih časov in idej. Tako vam primerja Aškerčeve misli z idejami Platona, Leibniza, Kanta, Schopenhauerja, Nietzscheja, Rousseaua, Voltairea, Carlylea, Masaryka, Goetheja, Zole i. t. d. Za vsakršne nazore, ki se dado posneti iz pestre množice Aškerčevih poezij, najde učeni esejist stikov in sličnosti v modroslovni literaturi. A iz tega se ne sme sklepati, kakor da bi bil Aškerc globlje premostrval razne filozofske sisteme, dasi se je, kakor priča njegova knjižnica, rad bavil s takimi vprašanji, ali pa da je bil bogve kako komplicirana umetniška osebnost, ki se da le na podlagi raznih filozofskih nauk umevati. Kaj še! Aškerc je preprosta, lahko umevna individualnost. Mislimo si ga teologa, ki ga ni zval notranji klic v ta stan, pozneje duhovnika-kaplana, ki ni nikdar iskreno prepričan o verskih dogmah, katere naj bi učil. Preodkrita narava mu je bila dana, da bi služil idejam, za katere se ni mogel navdušiti. Slekel je duhovsko suknjo, skepsa mu je ostala. Sveža poezija prejšnjih let je bledela, moč ideje je vedno bolj prevladovala, tendenca je postajala vedno glasnejša, zato pa je pesniška lepota pešala. Kot urednik pesniškega dela Ljublj. Zvona in pozneje kot urednik tega lista (1899—1902) je imel dovolj prilike, da je izražal svoje nazore o poeziji, in tu lahko zasledujemo, kako je vsekdar poudarjal važnost ideje. In tako se je zgodilo, da je v zadnjem desetletju pesnik postal borec, glasnik svobodne misli, in je prišel v navzkrižje s krščanskimi načeli, katerih se v prvi dobi še ni izrečno dotikal. Ni poznal kompromisov, ne mlačnosti in prijenljivosti; odtujil si je mladi pesniški naraščaj, ki je prej videl v njem svojega učenika. V osamljenosti zadnjih let tiči, bi rekel, tragika njegovega pesniškega zvanja. Svoje nazore o pesništvu je Aškerc razkrival tudi v izdaji Prešernovi in izdaji Kettejevih poezij. Kako, da je Bazala, ki je tako vestno porabil tozadevno slovstvo, prezrl baš Kettejeve Poezije! Tam izraža Aškerc glasno svoj konfiteor o pojmovanju pesniškega poklica: „Zlasti potrebujemo mi mladi Slovani in posebej še mi šibki in potlačeni Slovenci v današnjih dneh ljudi, ki bi metali iz svoje glave električne iskre med množico, da bi se učila misliti ter da bi se navduševala za najvišje cilje prosvete, napredka in svobode. Pesnik bodi tudi kovač, ki kuj za svoj narod duševne handžarje, s katerimi pojde v boj s svojimi nasprotniki in tekmovalci.“ Na istem mestu Aškerc tudi zavrača očitek o tendencioznosti svojih poezij, češ, pesnik najde lepoto v kontrastih življenja, ki ga gleda skozi prizmo svoje individualnosti; zato je popolnoma naravno, da morajo biti njegovi proizvodi več ali manj jasna priča njegovega mišljenja, njegovih simpatij in antipatij. „Ni ga pravega, krepko razvitega pesnika, čigar spisi ne bi kazali kakršnekoli tendence, kajti prvo je pri pisatelju njegova individualnost, iz katere izvira njegova umetnost. Zato si tudi vsak pesnik izbira samo take snovi, v katerih more pokazati svojo dušo. To pa je že — tendenca. Kakršen je značaj pesnikov, takšna je njegova tendenca. Plemenit značaj bo stremil vsikdar za lučjo, napredkom in svobodo.“ Kakor rečeno, tisto zanimivo digresijo o pesniku in pesništvu v predgovoru k Kettejevim poezijam bi bil moral avtor, ki piše o Aškercu-mislecu, porabiti, zakaj

v njej tiči pesnikov odgovor na očitke njegove „bojevite“ tendenčnosti in obenem izjava, kako je on pojmoval pesniški poklic.

Ni prilike na tem prostoru posamez pritrjevati Bazalovim izvajanjem o Aškerčevem miselnem svetu. To pa lahko rečemo, da je Aškerca kot misleca preveč idealiziral, da nam Bazalova slika ne kaže Aškerca tistega odločnega, neizprosnega borca za njegove ideale; njegov radikalizem je akademično ublažen, njegova impulzivnost s hladom znanstvenosti umirjena. Gotovo pa bo ta prva strogo znanstvena študija o miselnem svetu našega pesnika ohranila spricho resne zanositosti svojo vrednost, tako da bo moral vsak, kdor se bo uglašal v Aškerčeve poezije, seči tudi po Bazalovi razpravi.

O izbiri pesmi bi se dalo seveda pričati; ta bo pogrešil „Rapsodije bolgarskega goslarja“ ali „Stara pravdo“ v celoti; drugim zopet bo katera sprejetih pesmi odveč. Vsekakor moti, da so pod skupnim imenom „Stara pravda“ objavljene le tri in sicer zadnje tri pesmi tega cikla. Glasiti bi se moralo: „Iz Stare pravde“. Knjiga je kaj lična, kakor sploh izdaje Matice Hrvatske, samo žal, da je ostalo dokaj tiskovnih hib (vojak, nam, rojak XXIII., remica, nam. resnica XXVIII ali v kazalu Pevčev brod, nam. grob). V epski pesnitvi „Atila v Emoni“ Aškerca ne opeva prošlosti svojega naroda; takrat Slovencev še ni bilo v Emoni.

J. Wester.

Ferd. Seidl, Geološki izprehodi po Goriškem. Priloge: 2 zemljevidna načrta, 8 geoloških prerezov, 4 fotografske podobe. Izdala „Socialna matica“. Gorica 1913. 80. 40 str. Broš. 1 K.

Po svojih „Kamniških alpah“ slovenskemu čitajočemu občinstvu dobro znani pisatelj nam je v pričujoči brošuri opisal in razložil geološke zanimivosti Goriške zemlje. Teritorij, ki si ga je g. pisatelj izbral, je v arhitektonskem oziru izredno prozoren, in avtor je v njem jako spretno zasledil objekt, na katerem praktično demonstrira temeljne nauke geološke vede. Toda tudi tam, kjer postaja snov nekoliko bolj krhka, jo razume pisatelj oblikovati; in oblikuje jo na način, ki si ga more izbrati samo oni, ki pozna geološke odnošaje Goriške tako natančno in temeljito kakor prof. Seidl. Prav srečna ideja je bila, pričeti z geološko sedanostjo in tako na dejstvih, ki jih čitatelj že pozna in razume, graditi geološko preteklost. V stvarnem oziru bi posebno poudarjal, da pisatelj neprestano naglaša tesne in interesantne odnošaje med današnjo morfologijo Goriške zemlje in njeno preteklostjo. In pisatelj bo pač največjo hvaležnost žel od onih čitateljev svoje razprave, ki si bodo na lastne oči ogledali interesantne pokrajine, in ki pri tem pogledu pokrajin ne bodo samo estetsko občudovali, temveč tudi historiško razumeli. Knjiga je opremljena s primernimi ilustracijami, predvsem z mnogimi nazornimi profili, ki so večinoma originali g. pisatelja. Knjižica je tudi širšemu občinstvu jako priporočljiva!

Dr. P. Grošelj.

Najbolje slovenske novele. Preveli Zofka Kveder i Milan Vrbanić. (Moderna knjižnica. Svezak I.) Zagreb 1913. 80. 151 str. Cena broš. 1 K.

Kakor z veseljem pozdravljamo lepo idejo, da so izšle v prvem zvezku v prevodu slovenske novele, tako moramo le obžalovati, da prevod ni postal boljši, ne glede na to, da se nam zdi izbira precej ponesrečena. Na vsak način ne bi prevedel v hrvaščino Levstikovega Martina Krpana, ker v prevodu izgubi ves oni eminentno slovenski kolorit. Tudi ne morem razumeti, zakaj nista prevajalca vzela popolne izdaje Martina Krpana iz zbranih spisov. Pri čitanju teh novelic se nisem mogel otresti misli, da so prevodi iz slovenščine v hrvaščino in obratno